

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCÉSZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR
NEVELÉSTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA
NEVELÉSELMÉLET DOKTORI PROGRAM

HUSZKA NOÉMI

A TANULÓ-TANÍTÓ KÖZÖTTI KAPCSOLAT A PEDAGÓGUSOK
SZEMSZÖGÉBŐL: A STUDENT-TEACHER RELATIONSHIP SCALE KÉRDŐÍV
ALKALMAZÁSA ÉS A TANÍTÓI VÉLEMÉNYEK ÖSSZEFÜGGÉSE A DIÁKOK
VÁLASZAIVAL

Ph.D-értekezés tézisei

Témavezető:
Dr. Kinyó László
egyetemi adjunktus

Szeged
2021

AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁNAK BEMUTATÁSA, PROBLÉMAFELVETÉS

Az egyén szociális viselkedését a kisgyermekkorban kialakuló kötődési kapcsolatok jelentősen meghatározzák, ezért a családban jelenlevő erős kötődések, kiváltképp az anya és gyermeke között lévő kötődés adja meg az alapját annak, hogy milyen lesz a gyermek szociális viselkedése a jövőben (Zsolnai, 2001). A családi kötődések mellett az óvodában is erős kötődések jöhetnek létre az óvónővel. Az óvópedagógus többek között védelmet, segítséget és érzelmi támaszt nyújt a kisgyermek számára (Zsubrits, 2012). Ezt a szerepet később, a kisiskolás korban a tanítók veszik/vehetik át. Az iskoláskorú gyerekek kötődéseiről, ezen belül a pedagógusokhoz fűződő kötődésekről kevesebb információval rendelkezünk (Hámori, 2015).

Az értekezés a tanító és a tanulók közötti kapcsolat minőségének feltárására vállalkozik, és a kapcsolatot a pedagógusok szemszögéből tekinti át. A kutatás a Student-Teacher Relationship Scale (STRS, Pianta, 2001) mérőeszköz magyar nyelvre adaptált változatának alkalmazásával valósult meg. Hazai viszonylatban (Szabó, Rausch & Zsolnai, 2019) eddig még kevés kutatást végeztek a Pianta-féle (2001) Student-Teacher Relationship Scale (STRS) mérőeszköz alkalmazásával, azonban nemzetközi szinten már több vizsgálattal találkozhatunk (Fraire & et al., 2013; Drugli & Hjemdal, 2013). Helyzetfeltáró munkánkkal visszajelzést szeretnénk nyújtani a pedagógusoknak arról, hogy tanulóikkal milyen a kapcsolatuk, továbbá segítséget kívánunk nyújtani abban, hogy tudatosabb pedagógiai kommunikáció alakulhasson ki az osztályteremben, ösztönözve ezzel a minőségi változást a kapcsolatokban. A pedagógusoknak támogatásra van szükségük a kapcsolatokban esetlegesen felmerülő problémák súlyának és fontosságának felismerésében. A tanítókat meg kell győzni arról, hogy tudatosabb pedagógiai kommunikáció alkalmazásával ők maguk is sokat tehetnek azért, hogy a diákokkal pozitívabb kapcsolat alakulhasson ki.

ELMÉLETI HÁTTER

Bowlby (1969/1982) meghatározása szerint a koragyermekkorban kialakuló kötődésre ösztönalapú viselkedésmintaként (*patterns of behaviour*) tekinthetünk. A korai kötődés a szülővel meghatározhatja a gyermek későbbi kötődéseit (Zsolnai, 2001). A kutatók (Nagy, 1997; Zsolnai, 2013) szerint a szülői kötődés jelentősen eltér más kötődésektől, mivel a szülő személye védelmet, támaszt és biztonságot jelent a gyermek számára. A szülői törődés képes leginkább hatékonyan orvosolni a felszínre kerülő magatartási problémákat (Eisenberg, Zhou, Spinrad, Valiente, Fabe & Liew, 2005), az anyai érzékenység hatása pedig leginkább hosszabb távon mutatkozik meg; a gyermek későbbi kapcsolataiban térül meg, hogy az érzékenyebb anyák gyermekei pozitívabb viselkedési mintákat mutatnak a felnőttekkel (pedagógusokkal) való szociális interakciók során (Jerome, Hamre & Pianta, 2009).

Nagy (1997) az elsődleges kötődés mellett kiemeli a másodlagos kötődéseket is, amelyek többnyire a rokoni kötődések, de koncepciójában hangsúlyosan megjelenik az ún. pedagógiai kötődés is, amely a gyermek és a pedagógus között fellelhető kötődésre utal. Nagy (1997) meghatározása alapján a kötődés legjelentősebb motívumai között említhető a bizalom és a ragaszkodás, valamint a szeretet is, amely a kötődés érzelmi alapjának tekinthető. Zsolnai (2013) meghatározása alapján a kötődés ereje alapján gyenge, erős, nagyon erős és túlzó (tapadó) lehet.

Az interperszonális kapcsolatok sikeres működéséhez a résztvevők tevékeny közreműködése és hozzájárulása szükséges (Pianta, 1999). A tanítóval pozitív, szoros kapcsolatot ápoló gyermek az iskolában általában jobban teljesít, és kortársainál fejlettebb szociális készségekkel rendelkezik (Ladd & Burgess, 2001). A pozitív kapcsolat biztonságérzetet ad a gyermeknek, egyaránt ösztönzi az aktív órai munkát és az önfelelt játékot. A gyermek nehézségek esetén is számíthat tanítójára, hiszen tudja, hogy a pedagógus segíteni fog megoldást találni egy-egy kialakult problémára (Hamre & Pianta, 2006).

A befolyásoló hatások vizsgálatában megkerülhetetlen az a környezet, amelyben az interakciók végbemennek (Jerome, Hamre & Pianta, 2009). A tárgyi környezet lényeges különbségein túl a gyermek új személyekkel (pedagógusok, osztálytársak, iskolatársak), valamint megváltozott környezettel szembesül az iskolában, amely ugyancsak alapjaiban eltér a viszonylagos állandóságot jelentő otthoni környezettől. A gyermekek új viselkedési szabályokat sajátítanak el, ami nehezen egyeztethető össze az otthon megszokottakkal (Jerome, Hamre & Pianta, 2009). Szabó és Virányi (2011) szerint az iskolai élet kezdetétől folyamatosan változik a gyermekek véleménye az iskoláról. Idővel egy olyan érzelmi kötődés alakulhat ki, ami összefügg azzal, hogy a diákok mennyire elégedettek az iskolával és, hogyan reagálnak az őket ért hatásokra. Ez az érzelmi viszonyulás nevezhető iskolai kötődésnek.

KUTATÁSI CÉLOK, KÉRDÉSEK ÉS HIPOTÉZISEK

A tanítók véleményének mérésére a tanuló-tanító reláció kapcsán egy olyan mérőeszközt tervezünk alkalmazni, ami több aspektusból méri a kapcsolatot, és széles körben kipróbált. Mivel hazánkban ritkán kerül előtérbe, kevésbé vizsgált kutatási terület a tanuló-tanító kapcsolata, ezért nemzetközi szinten elismert, a Pianta (2001) által kifejlesztett, három alskálából álló mérőeszközt adaptáljuk, amely nemzetközileg széles körben kipróbált és alkalmazott mérőeszköz a tanuló-tanító kapcsolatával foglalkozó kutatások körében.

A kutatás célja a diákok és a tanítók között észlelt kapcsolat minőségének feltárása Magyarországon és Szerbiában, magyar oktatási környezetben. Elsődleges célunk lesz megvizsgálni az általános iskola alsó tagozatos tanulók és tanítók közötti konfliktusok, valamint a közelség és a függőség mértékét az STRS-kérdőív alkalmazásával. Kutatási céljaink között szerepel az adaptált STRS kérdőív teljes, magyar nyelvű változat alkalmazhatóságának és érvényességének vizsgálata magyar oktatási környezetben.

A minta bővítésekor célunk lesz a tanulók kutatásba történő bevonása egy tanulói adatlap kitöltésével, amellyel összefüggések keresésére kerül majd sor a tanulmányi teljesítmény-tantárgyi attitűdök, valamint a tanító által észlelt kapcsolat sajátosságai között.

A következőkben alfejezetek szerinti csoportosításban mutatjuk be a kialakított kutatási kérdéseket, melyeket három kérdéskörhöz alakítottunk ki: (I.) Az adaptált tanítói kérdőívvel kapcsolatos kutatási kérdések köre, (II.) Az adaptált tanítói kérdőív kiértékelésének kérdésköre, (III.) Az adaptált tanítói kérdőív és a tanulóktól nyert adatok összefüggései.

A kutatási célokkal összhangban az alábbi kutatási kérdésekre keressük a választ:

I. Az STRS (Pianta, 2001) mérőeszköz adaptációja

1. Hogyan alakul az adaptált tanítói kérdőív három dimenziójának (konfliktus, közelség, függőség) mérése magyar oktatási környezetben?
2. Az adaptált kérdőív sikeresen alkalmazható magyar nyelvű oktatási környezetben?
3. Megbízható-e az adaptált kérdőív és az egyes alskálái?
4. Visszaigazolható-e a kérdőív eredeti struktúrája?
5. A mérőeszköz megbízható és érvényes eszköznek tekinthető-e a tanuló-pedagógus kapcsolatának feltérképezésében?

II. A tanuló-tanító kapcsolat vizsgálatához kapcsolódó adaptált tanítói kérdőív kiértékelésének kérdésköre a vizsgált mintára vonatkozóan

1. Az STRS mérőeszköz alkalmazásával milyen minőségű pedagógus-tanuló kapcsolatokat azonosíthatunk?
2. A tanító meglátásai alapján a konfliktus és a közelség magas szintje is azonosítható egyidejűleg egy-egy tanulóval?
3. A gyermek neme befolyásolhatja-e a tanuló-tanító kapcsolatot? Kimutatható-e nemek szerinti különbség a tanuló-tanító kapcsolatot célzó kérdőív konfliktus alskálája és a közelség alskála között?
4. Több konfliktusos kapcsolat azonosítható-e a fiúkkal a tanuló-tanító kapcsolatban?
5. Magasabb szintű közelség van-e jelen a lányok esetében a tanuló-tanító kapcsolatban?
6. Milyen különbségek fedezhetők fel a magyarországi és a szerbiai vizsgálatok eredményei alapján?

III. Az adaptált tanítói kérdőív és a tanulóktól nyert adatok összefüggései

1. Van-e összefüggés a tanulói tantárgyi attitűdök és a tanítói adaptált kérdőív skálái között?
2. Mely tanulói vélemények mutatnak összefüggést a tanítói kérdőív alskáláival?

A kutatás hipotézisei

Az előző alfejezetben bemutatott kutatási kérdések és a vonatkozó szakirodalom eredményeire alapozva az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

I. A tanuló-tanító kapcsolat vizsgálatához kapcsolódó STRS (Pianta, 2001) mérőeszköz adaptációja

- (H₁):** Feltételezzük, hogy az adaptált mérőeszköz alkalmas a tanuló-tanító kapcsolat három aspektusának (konfliktus, közelség, függőség) mérésére (Pianta, 2001).
- (H₂):** Magyarországon korábban nem került még sor az STRS (Pianta, 2001) mérőeszköz teljes változatának adaptálására és alkalmazására. Szabó, Rausch és Zsolnai (2019) vizsgálatuk során a kérdőív rövid változatával dolgoztak, és eltérő koresoportokat vizsgáltak. A biztató nemzetközi törekvésekre (Fraire et al., 2013) alapozva úgy véljük, hogy az adaptált kérdőív teljes változata alkalmazható lesz magyar intézményi környezetben is.

- (H₃): Feltételezzük, hogy a teljes adaptált kérdőív reliabilitása megfelelő, az STRS a tanuló-tanító kapcsolatot megbízhatóan méri (Gregoriadis & Tsigilis, 2008; Nur, Aktaş-Arnas, Abbak & Kale, 2018) és a kérdőív egyes alskálái megbízhatóak (Pianta, 2001).
- (H₄): A nemzetközi kutatások (Fraire et al., 2013) eredményeit tekintve úgy gondoljuk, hogy az STRS kérdőív (Pianta, 2001) eredeti struktúrája visszaigazolható lesz magyar tanítási környezetben is.
- (H₅): Nemzetközi kutatások alapján (Milatz et al., 2014) azt feltételezzük, hogy az adaptált tanítói kérdőív érvényesen méri a tanuló és a tanító közötti kapcsolatot a pedagógus meglátásai alapján.

II. Az adaptált kérdőív kiértékelésének kérdésköre a vizsgált mintára vonatkozóan

- (H₆): Feltételezzük, hogy előfordul konfliktusosnak észlelt kapcsolat egy-egy tanulóval, azonban egy-egy osztály tanulóinak többségével szemben nem így vélekednek a pedagógusok (Pianta, 2001).
- (H₇): A szakirodalom alapján előfordulhatnak olyan esetek, amikor a tanuló-tanító kapcsolatában egyidejűleg jelen van a konfliktus magas szintje és a közelség magas szintje is (Pianta, 2001). Ezek alapján azt feltételezzük, hogy vizsgálatunkban a konfliktus és a közelség magas szintje is jelentkezhet egy-egy tanulóval szemben.
- (H₈): Az irodalom eredményei azt mutatják, hogy a fiúk esetében több konfliktusos kapcsolat mutatkozik a pedagógussal (Gregoriadis & Tsigilis, 2008; Jerome, Hamre & Pianta, 2009), miközben a lányok esetében inkább a tanító felé irányuló közelség a jellemzőbb (Gregoriadis & Tsigilis, 2008; Fraire et al., 2013). A szakirodalom (Hamre & Pianta, 2001; Jerome, Hamre & Pianta, 2009) azon megállapításai alapján, amelyek a gyermek nemére vonatkoznak, azt feltételezzük, hogy a gyermek neme befolyásolhatja a tanuló-tanító kapcsolatot, az alkalmazott kérdőív konfliktus alskálája és közelség alskálája között a nemek tekintetében különbségek fedezhetők fel.
- (H₉): Az előző hipotézishez (H₈) kapcsolódóan úgy gondoljuk, hogy az esetek többségében a fiúkkal több konfliktusos kapcsolat azonosítható (Hamre & Pianta, 2001) a tanuló-tanító kapcsolatban.
- (H₁₀): A 8. hipotézisünkhöz kapcsolódóan azt feltételezzük, hogy a tanuló-tanító kapcsolatban a lányok esetében a közelség magasabb szintje mutatható ki (Gregoriadis & Tsigilis, 2008).
- (H₁₁): Bár jelen hipotézisünk kapcsán szakirodalmi előzményekkel nem rendelkezünk, azt feltételezzük, hogy különbségek fedezhetők fel a magyarországi és a szerbiai minta eredményeiben.

III. Az adaptált tanítói kérdőív és a tanulói változók összefüggései

- (H₁₂): Az értekezés elméleti részében kitértünk arra, hogy az iskolai kötődés szerves részét képezik a diákok tantárgyak iránti pozitív attitűdjei (Szabó & Virányi, 2011). Hipotézisünkben azt feltételezzük, hogy összefüggés mutatható ki a tanulói tantárgyi attitűdök, és a tanítói adaptált kérdőív skálái között (magyar nyelvtan, magyar irodalom, matematika tantárgyak bevonása).

(H₁₃): A szakirodalom alapján (Ladd & Burgess, 2001) a pedagógussal pozitív kapcsolatot kialakító tanulók jobb tanulmányi eredményekkel rendelkeznek. Továbbá a kutatásokból kiderül, hogy az órai passzivitás a pedagógus elmarasztaló értékelését eredményezheti (Jerome, Hamre & Pianta, 2009). A fenti megállapításokból kiindulva azt feltételezzük, hogy a tanulói adatlap azon változói, amelyek elsősorban a tanulmányi teljesítménnyel kapcsolatosan épülnek fel, szignifikáns összefüggést mutatnak az adaptált tanítói kérdőív alskáláival.

A KUTATÁS MINTÁI ÉS MÓDSZEREI

Az első próbamérés

Mérőeszköz

A kutatás során a papír alapú Student-Teacher Relationship Scale (STRS, Pianta, 2001) mérőeszközt alkalmaztuk. A pedagógus saját nézetei és vélekedései alapján dönthet arról, hogy az adott állítások mennyire jellemzik kapcsolatát egy-egy diákkal. A kérdőív hosszú, teljes változata 28 állítást tartalmaz, és a tanuló-tanár kapcsolatának három dimenzióját értékeli. A konfliktus skála 12, a közelség skála 11, míg a függőség skála 5 állítást foglal magába.

Az adaptált kérdőíven kívül egy háttérkérdőívet is bevontunk a vizsgálatba, amelynek egyes tételei arra vonatkoznak, hogy az általános iskolai tanítók hogyan vélekednek az osztályukban tanuló gyermekek tanulmányi teljesítményéről. Adatokat gyűjtöttünk arról, hogy a pedagógusok szerint a tanulási folyamat során milyen módszereket részesítenek előnyben a gyerekek, és milyen tényezők akadályozzák a tanulók tanulási folyamatait. A háttérkérdőív a település nevét, az iskola nevét, az osztályt és a tanár nevét tartalmazza, azonban a gyermek neve nem jelenik meg a válaszlapon. A tételek összeállításához Kósáné Ormai (1998) kérdőív-gyűjteményét vettük alapul.

Minta

Az első vizsgálatot egy magyar és egy szerb általános iskola 2. és 3. osztályában végeztük 2018 februárjában. Mindkét osztály magyar tanítási nyelvű, a második évfolyam magyarországi, a harmadik évfolyam pedig szerbiai. 50 tanuló (24 fiú (48,0%) és 26 lány (52,0%)) esetében két tanító töltötte ki a kérdőíveket az osztályukban tanuló minden diákra vonatkozóan.

A második próbamérés

Mérőeszköz

A második pilot vizsgálat adatfelvételét az első próbaméréshez hasonlóan folytattuk le, a Student-Teacher Relationship Scale (Pianta, 2001) eszköz magyar nyelvre adaptált változatát és a tanítói háttérkérdőívet alkalmaztuk.

Minta

A második próbamérést 2018 decembere és 2019 márciusa között Magyarországon végeztük el négy alsó tagozatos osztályban. A második pilot vizsgálat elvégzését a minta elemszámának növelése érdekében tartottuk fontosnak. A kérdőíveket két 2., egy 3. és egy 4. osztályban tanító pedagógus töltötte ki. Négy tanító összesen 87 tanulóra (43 fiú (49,4%) és 44 (50,6%) lány) vonatkozóan adott válaszokat kérdéseinkre.

A nagymintás mérés

Mérőeszköz

A bemutatott STRS (Pianta, 2001) kérdőív és a tanítói háttérkérdőív alkalmazása mellett egy tanulói adatlappal is bővítettük a vizsgálatot. A tanulói adatlap elsődleges forrásaiként az *SZTE Neveléstudományi Intézet* (1998) „Iskolai tudás” és „Iskolai műveltség” kutatási projektjeihez kidolgozott adatlap, valamint az Országos Kompetenciamérés Tanulói Kérdőívének egyes tételei jelölhetők meg (OKM 2017/2018, 2018). A tanulói adatlap az alábbi területeket fedi le: (1) tantárgyi attitűdök, (2) tantárgyak megítélése, (3) tanulmányi teljesítménnyel való elégedettség. A tanulók a szülői beleegyező nyilatkozat elfogadását követően tölthetik ki az adatlapot, amelyben kizárólag zárt kérdések szerepelnek. Az adatgyűjtést háttérváltozók kialakítása céljából, illetve összefüggés-vizsgálatok elvégzése érdekében végezzük.

Minta

A kutatásba hat köznevelési intézményt, két magyarországi és négy szerbiai általános iskolát vontunk be, amelyekből 3 magyarországi és 11 szerbiai tanulócsoport 14 tanítója (mindegyikük nő) vett részt a kutatásban. Összesen 14 tanító 183 tanulóhoz (fiú= 51,9%; lány=48,1%) fűződő kapcsolatáról rendelkezünk empirikus adatokkal.

Az online próbamérés

Mérőeszköz

Az online próbamérés során a korábban ismertetett STRS (Pianta, 2001) mérőeszköz és tanítói háttérkérdőív alkalmazására került sor. A mérőeszköz online felületre történő átültetése a kutatás szempontjából meghatározó lépés volt. A papír alapú kérdőívezés korlátait igyekeztünk áthidalni egy online kérdőív-változat elkészítésével.

Minta

Az online próbamérést 2021 elején, egy szerbiai általános iskola két tanítójának bevonásával folytattuk le. A két tanító összesen 43 tanulóval kapcsolatosan töltötte ki az online tanítói kérdőívet (fiú (48,8 %) és lány (51,2 %)).

AZ EMPIRIKUS VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

A kutatás során más kutatókkal (Fraire et al., 2013; Gregoriadis & Tsigilis, 2008) megegyező következtetésre jutottunk (H_1), miszerint a mérőeszköz alkalmas a tanuló-tanító kapcsolat három aspektusának mérésére a tanító meglátásai alapján.

A második hipotézisünk (H₂) igazolást nyert, mivel az adaptált kérdőív alkalmazható magyar intézményes környezetben, amelyet az eredményes kérdőívhasználat bizonyít (Drugli & Hjemdal, 2013).

A kapott eredmények azt támasztják alá (H₃), hogy a teljes adaptált STRS kérdőív reliabilitása, valamint a kérdőív alskáláinak megbízhatósága is megfelelő (Gregoriadis & Tsigilis, 2008).

Nemzetközi kutatások alapján (Fraire et al., 2013) azt feltételeztük, hogy (H₄) a kérdőív eredeti faktorstruktúrája visszaigazolható lesz magyar oktatási környezetben is, valamint, hogy (H₅) az adaptált tanítói kérdőív érvényesen méri a tanuló és a tanító közötti kapcsolatot a pedagógus meglátásai alapján (Milatz et al., 2014). Vizsgálataink során az adaptált STRS kérdőív 23 tételével sikerült visszaigazolni az eredeti faktorstruktúrát (Pianta, 2001).

A kutatás során (H₆) találkozhattunk néhány olyan esettel, amikor előfordult konfliktusosnak észlelt kapcsolat a tanító-tanuló relációjában (Pianta, 2001). A kapott eredményeink alapján az is megállapítható, hogy minél konfliktusosabbnak ítéli meg a pedagógus a kapcsolatot egy-egy tanulóval, annál kevésbé elégedett a diák tanulmányi teljesítményével.

Azt feltételeztük (H₇), hogy a tanító meglátásai szerint egyszerre a konfliktus és a közelség magas szintje is jelentkezhet egy-egy tanulóval (Pianta, 2001). Magas szintű konfliktus és magas szintű közelség együttes jelenlétét ugyanazon tanulók esetében nem azonosítottunk.

H₈, H₉, H₁₀: A vizsgált mintára vonatkozó eredményeink a nemek közötti különbségeket igazolták (Saft & Pianta, 2001). Konfliktusos kapcsolat a fiúk esetében több esetben jelentkezik, és mindez összhangban van más kutatók eredményeivel (Jerome, Hamre & Pianta, 2009). Kutatásunk eredményei a lányok esetében pedig több közeli, szoros kapcsolat észlelését mutatták, amelyről nemzetközi kutatók is beszámoltak (Gregoriadis & Tsigilis, 2008; Fraire et al., 2013).

Feltételezéseink arra irányultak (H₁₁), hogy némi különbözőségek fedezhetők fel a magyarországi és a szerbiai minta eredményei alapján. A vizsgálat során a két csoport között fellelhető különbözőségek megjelenése alátámasztja az erre vonatkozó feltételezéseinket.

Az iskolai kötődés vizsgálatokat (Szabó & Virányi, 2011) figyelembe véve, melyekben kiemelten foglalkoznak a tanulók tantárgyakhoz és a pedagógusokhoz való viszonyával, foglalmaztuk meg a következő feltételezésünket (H₁₂), amely alapján úgy véltük, hogy összefüggés található a tanulói tantárgyi attitűdök és a tanítói adaptált kérdőív alskálái között. Eredményeink alátámasztják, hogy a tanulók magyar nyelvtan szeretete és a tanítói kérdőív közelség skálája között pozitív szignifikáns összefüggés van. Szignifikáns negatív összefüggés van jelen a magyar irodalom tantárgy nehézsége és a függőség skála között. Érdekes eredményként tekinthető, hogy a közelség skála és a matematika különóra között pozitív szignifikáns összefüggést találtunk.

Azt feltételeztük (H₁₃), hogy a tanulói adatlap azon változói, amelyek elsősorban a tanulmányi teljesítménnyel (De Teso, 2011) kapcsolatosan épülnek fel, szignifikáns összefüggést mutatnak az adaptált tanítói kérdőív alskáláival. A kapott eredményeink alapján a tanítói konfliktus skála és a tanulói segítségkérés változó szignifikáns negatív korrelációban állnak egymással. A tanítói kérdőív közelség skálája több tanulói változóval mutat

szignifikáns összefüggést. Az eredmények szerint a közelség skála szignifikáns pozitív korrelációban áll a tanulói véleményadás, a dicséretben részesítés, az iskolában tanultak iránti érdeklődés, a kérdésfeltevés megértési probléma esetén, a segítségkérés és a tanulás szeretete változókkal. A közelség skála és a tanórai unatkozás változó szignifikáns negatív összefüggésben állnak. A függőség skála szignifikáns negatív összefüggést mutat a házi feladat elkészítéssel, és szignifikáns pozitív korrelációban áll a tanulói véleményadás változóval. A házi feladat készítés és a tanítói kérdőív függőség alszállája szignifikáns negatív összefüggésben állnak egymással, valamint szignifikáns pozitív korrelációban áll a függőség skála a tanulói véleményadás változóval.

ÖSSZEGRZÉS

A kutatás célja volt megismerni a pedagógusok vélekedését, hogy az adaptált kérdőív három aspektusa mentén, a vizsgált mintára vonatkozóan feltárjuk, hogy a tanítók hogyan látják kapcsolatukat az osztályukban tanuló diákokkal.

Kutatásunk során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a nemzetközi tapasztalatok alapján magyar nyelvű intézményi környezetben is vizsgálható-e a tanuló-tanító kapcsolat a pedagógus meglátásaira hagyatkozva. Az adaptált mérőeszkőzzel végzett vizsgálataink tapasztalatait tekintve, és a dokumentált nemzetközi kutatások (Fraire et al., 2013) alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az STRS (Pianta, 2001) megfelelő szakmai támogatással – a mindennapi pedagógiai gyakorlatba ágyazva – akár a tanító-diák kapcsolatok hatékony diagnosztikai eszközöként is alkalmazható lehet hazánkban. A kutatás relevanciája az oktatást tekintve is jelentős lehet, mivel csökkentheti az iskolai nehézségeket a tanító és a tanulói között, segíthet kiszűrni és rámutatni az esetlegesen felmerülő problémákra, valamint segít a tanító számára ezeket tudatosítani.

A TÉZISFÜZETBEN FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bowlby, J. (1969/1982). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment. New York: Basic Books. (Original work published 1969)
- DeTeso, J. A. (2011). Student-Teacher relationships as predictors of reading comprehension gains in 2nd grade. Columbia University, *Ph.D Dissertation*, 1–114.
- Drugli, M. B., & Hjemdal, O. (2013). Factor Structure of the Student–Teacher Relationship Scale for Norwegian School-age Children Explored with Confirmatory Factor Analysis. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 57(5), 457–466. doi:10.1080/00313831.2012.656697
- Eisenberg, N., Zhou, Q., Spinrad, T. L., Valiente, C., Fabes, R. A., & Liew, J. (2005). Relations among positive parenting, children’s effortful control, and externalizing problems: A three-wave longitudinal study. *Child Development*, 76(5), 1055–1071. doi: 10.1111/j.1467-8624.2005.00897.x
- Fraire, M., Longobardi, C., Prino, L. E., Sclavo, E., & Settanni, M. (2013). Examining the Student-Teacher Relationship Scale in the Italian Context: A Factorial Validity Study. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*. 11(3), 851–882. doi: 10.14204/ejrep.31.13068

- Gregoriadis, A., & Tsigilis, N. (2008). Applicability of the Student–Teacher Relationship Scale (STRS) in the Greek educational setting. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 26(2), 108–120. doi:10.1177/0734282907306894
- Hámori, E. (2015). *A kötődésemélet perspektívái – A klasszikusoktól napjainkig*. Animula Kiadó, Budapest.
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2001). Early teacher–child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development*, 72(2), 625–638. doi: 10.1111/1467-8624.00301
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2006). Student-Teacher Relationships. In Bear, G. G., & Minke, K. M. (Eds.): *Children's Needs III: Development, prevention and intervention* (59–71). Washington, DC, US: National Association of School Psychologists.
- Jerome, E. M., Hamre, B. K., & Pianta R. C. (2009). Teacher–Child Relationships from Kindergarten to Sixth Grade: Early Childhood Predictors of Teacher-perceived Conflict and Closeness. *Social Development*, 18(4), 915–945. doi: 10.1111/j.1467-9507.2008.00508.x
- Kósáné Ormai, V. (1998). *A mi iskolánk. Nevelépszichológiai módszerek az iskola belső értékelésében*. ADUPRINT Kiadó és Nyomda Kft, Budapest.
- Ladd, G. W., & Burgess, K. B. (2001). Do relational risks and protective factors moderate the linkages between childhood aggression and early psychological and school adjustment? *Child Development*, 72(5), 1579–1601. doi:10.1111/1467-8624.00366
- Milatz, A., Glüer, M., Harwardt-Heinecke, E., Kappler, G., & Ahnert, L. (2014). The Student-Teacher Relationship Scale revisited: Testing factorial structure, measurement invariance and validity criteria in German-speaking samples. *Early Childhood Research Quarterly*, 29(3), 357–368. doi: 10.1016/j.ecresq.2014.04.003
- Nagy, J. (1997). Kötődési háló és nevelés. *Iskolakultúra*, 7(9), 61–71. Elérés forrás: <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/18684>
- Nur, İ., Aktaş-Arnas, Y., Abbak, B. S., & Kale, M. (2018). Mother-child and teacher-child relationships and their associations with school adjustment in pre-school. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 18(1), 201–220. doi.org/10.12738/estp.2018.1.0608
- Országos kompetenciamérés 2017/2018. Tanulói kérdőív* (2018). Oktatási Hivatal, Budapest.
- Pianta, R. C. (1999). *Enhancing relationships between children and teachers*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Pianta, R. C. (2001). *Student-Teacher Relationship Scale: Professional Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, Inc.
- Saft, E. W., & Pianta, R. C. (2001). Teachers' perceptions of their relationships with students: Effects of child age, gender, and ethnicity of teachers and children. *School Psychology Quarterly*, 16(2), 125–141. doi: 10.1521/scpq.16.2.125.18698
- Szabó, É., & Virányi, B. (2011). Az iskolai kötődés jelentősége és vizsgálata. *Magyar Pedagógia*, 111(2), 111–125. Elérés forrás: http://magyarpedagogia.hu/document/Szabo_MP1112.pdf
- Szabó, L., Rausch, A., & Zsolnai, A. (2019). A pedagógus-diák közötti kötődés jellemzése egy hazai vizsgálat tükrében. *Iskolakultúra*, 29(2–3), 22–38. doi: 10.14232/ISKKULT.2019.2-3.22

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Iskolai tudás és Iskolai műveltség
(1998) Kutatási projektjeihez kidolgozott adatlap, Szeged.

Zsolnai, A. (2001). *Kötődés és nevelés*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.

Zsolnai, A. (2013). *A szociális fejlődés segítése*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Zsubrits, A. (2012). A kisgyerekek kötődérendszerének alakulása. *Képzés és gyakorlat*,
10(3–4), 102–116. Elérés forrás:
http://epa.oszk.hu/02600/02641/00005/pdf/EPA02641_kepzes_es_gyakorlat_2012_03-04_102-116.pdf

TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK JEGYZÉKE

Ábrahám, I., & Huszka, N. (2014). Testtömeg változása a hátrányos helyzetű alsós tanulóknál. In Csányi, E. (Ed.), *XIII. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia: 13. VMTDK – Rezümékötet* (pp. 163–164), Újvidék: Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium.

Huszka, N. (2015). Z generációs oktatási kihívások, avagy a tanítási/tanulási problémák a felgyorsult világunkban. In Csányi, E. (Ed.), *XIV. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia-Rezümékötet* (pp. 196–197). Újvidék: Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium.

Huszka, N. (2016). A netgeneráció digitális kompetenciái és az oktatási folyamat kihívásai a pedagógusok és a tanulók véleménye alapján. In Csányi, E. (Ed.), *XV. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia: 15. VMTDK-Rezümékötet* (pp. 155–156). Újvidék: Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium.

Huszka, N. (2017a). A pedagógus és a tanulók közötti kapcsolat mérésének lehetőségei. In Csányi, E. (Ed.), *Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia 2017: 16. VMTDK – Rezümékötet* (pp. 114–115). Újvidék: Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium.

Huszka, N. (2017b). A tanító és a tanuló közötti kapcsolat vizsgálatának lehetőségei és befolyásoló tényezői. In Kerülő, J., Jenei, T., & Gyarmati, I. (Eds.), *XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia: Program és absztrakt kötet* (pp. 207–207). Nyíregyháza: MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Nyíregyházi Egyetem.

Huszka, N. (2018a). A tanító és a tanuló kapcsolatának mérési lehetőségei: a Student-Teacher Relationship Scale (STRS) mérőeszköz adaptációs folyamata és kipróbálása. In Vidákovich, T., & Füz, N. (Eds.), *XVI. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program és összefoglalók* (pp. 42–42). Szeged: SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola.

Huszka, N. (2018b). A tanító-tanuló pedagógiai kapcsolatának mérése: a tanítók körében végzett pilot vizsgálat eredményei. In Csányi, E. (Ed.), *XVII. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia-Rezümékötet* (pp. 146–147), Újvidék: Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium.

Huszka, N. (2019a). A tanító-tanuló reláció és a gyermek iskolai teljesítménye közötti kapcsolat. In Csányi, E. (Ed.), *XVIII. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia-Rezümékötet* (pp. 108–109), Újvidék: Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium.

- Huszka, N. (2019b). Általános iskolai tanítók meglátásai a pedagógus-tanuló kapcsolatról és a kutatás a tanulóakra való kiterjesztésének lehetőségei. In Csányi, E. (Ed.), *XVIII. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia-Rezümékötet* (pp. 97–98), Újvidék: Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium.
- Huszka, N., & Kinyó, L. (2018). A tanuló-tanító kapcsolatának feltárását célzó Student-Teacher Relationship Scale (STRS) mérőeszköz magyarországi és vajdasági pilot kipróbálása. In Fehérvári, A., Széll, K., & Misley, H. (Eds.), *Kutatási sokszínűség, oktatási gyakorlat és együttműködések: Absztrakt kötet: XVIII. Országos Neveléstudományi Konferencia* (pp. 458–458), Budapest: ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság.
- Huszka, N., & Kinyó, L. (2019a). A pedagógus-tanuló kapcsolatának feltárása során alkalmazott módszerek 2. és 3. osztályban-a tanító és a tanulók együttes vizsgálata. *Módszertani Közöny*, 9(1), 72–85. https://www.magister.uns.ac.rs/files/kiadvanyok/modszertanikozlony/mk2019_9.pdf
- Huszka, N., & Kinyó, L. (2019b). A tanító és a tanuló közötti kapcsolat vizsgálatának lehetőségei kisiskolás korban. *Iskolakultúra: Pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata*, 29(12), 3–13. doi: 10.14232/ISKKULT.2019.12.3
- Huszka, N., & Kinyó, L. (2019c). Általános iskolai tanítók véleménye a tanuló-tanító pedagógiai kapcsolatáról. In Borsos, É., Horák, R., Kovács, C., & Námesztovszky, Zs. (Eds.), *Mobilitás: A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar tudományos konferenciáinak tanulmánygyűjteménye* (pp. 406–414), Szabadka: Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.
- Huszka, N., & Kinyó, L. (2019d). Elementary school teacher's views of student-teacher pedagogical relationship. In Ivanovic, J. (Ed.), *Mobility: Final program and abstracts: 13th International Scientific Conference, 8th International Methodological Conference, 6th ICT in Education Conference* (p. 50), Subotica: University of Novi Sad Hungarian Language Teacher Training Faculty.
- Huszka, N., & Kinyó, L. (2019e). Embedding the students' point of view into research: the adaptation process of the teachers' relationships with students questionnaire. In Molnár, E. K., & Dancs, K. (Eds.), *CEA 2019, 17th Conference on Educational Assessment-Programme and Abstracts*, (pp. 46–46), Szeged: Szegedi Tudományegyetem.
- Huszka, N., & Kinyó, L. (2019f). Possible directions of developing the relationship between the teacher and the student. In Varga, A., Andl, H., & Molnár-Kovács, Zs. (Eds.), *Neveléstudomány – Horizontok és dialógusok. Absztraktkötet: XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia*, (pp. 424–424), Pécs: MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet.
- Huszka, N., & Kinyó, L. (2019g). Student-teacher relationship from the perspective of Hungarian and Serbian primary school teachers. In Helker, K., Fraenken, J., & Bjøru, A. M. (Eds.), *Book of Abstracts JURE 2019*, (pp. 25–25), Aachen.
- Huszka, N., & Kinyó, L. (2020). A Student-Teacher Relationship Scale mérőeszköz adaptációja és struktúrájának faktoranalitikus vizsgálata. *Iskolakultúra: Pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata*, 30(6), 67–81. doi: 10.14232/ISKKULT.2020.6.67

- Huszka, N., & Mujagić, D. (2015). A motiváció jelentősége – példák és tapasztalatok. In Lapes, J., & Czékus, G. (Eds.), *A módszertan oktatásának hatékonysága az óvodapedagógusok és az osztálytanítók minőségesebb képzésében, IV. Nemzetközi Módszertani Konferencia: Tanulmánykötet*, (pp. 202–206), Szabadka: Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.
- Huszka, N., & Mujagić, D. (2015). A motiváció jelentősége – példák és tapasztalatok. In Lapes, J., & Czékus, G., & Major, L. (Eds.), *4th International Methodological Conference: Abstracts* (pp. 45–45), Szabadka: Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.
- Huszka, N., Kapás, M., & Alexa, K. (2016). A tanítási és tanulási problémák rohanó világunkban. In Mándy, Zs. (Ed.), *Intertalent Unideb: absztrakt, összefoglalók*, (pp. 44–45), Debrecen: Debreceni Egyetem.
- Huszka, N., Kinyó, L., & Tóth, E. (2021). A Student-Teacher Relationship Scale vizsgálata: megerősítő faktoranalízis. *Iskolakultúra: Pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata* (benyújtásra előkészítve)
- Kapás, M., & Huszka, N. (2016). Az értelmileg akadályozott gyerekek integrálása a szülők szemszögéből. *Óvodai nevelés: Szakmai-módszertani folyóirat*, 69(8) 14–15., Sprint Kiadó, Budapest.
- Kinyó, L., Dancs, K., & Huszka, N. (2020). Tanítók véleménye az emberismereti, társadalmi-kulturális és civilizációs témák tanításának céljairól és tanórai feldolgozásáról. *Új Pedagógiai Szemle*, 70(7–8.), 47–67. ISSN 1215-1807